

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

**AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO**

IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

Egz. Nr.....

ZESZYTY NAUKOWE

Plk dr Ryszard SOBIERAJSKI

EUROPA ZACHODNIA
Studium wojskowiegeograficzne

Aneks do rozprawy habilitacyjnej

ZESZYT
Nr 4/87
Dodatek

12195

WARSZAWA 1989

Colour Chart #13

**AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO**

IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

Egz. Nr.....

ZESZYTY NAUKOWE

Plk dr Ryszard SOBIERAJSKI

EUROPA ZACHODNIA

Studium wojskowiegeograficzne

Aneks do rozprawy habilitacyjnej

ZESZYT
Nr 4/87
Dodatek

12195

WARSZAWA 1989

**AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO**

IM. GENERALA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

Egz. Nr.....1

ZESZYTY NAUKOWE

Plk dr Ryszard SOBIERAJSKI

EUROPA ZACHODNIA

Studium wojskowogeograficzne

Aneks do rozprawy habilitacyjnej

ZESZYT
Nr 4/87
Dodatek

WARSZAWA 1989

(II)

Cytuje namyśle 8/3
 jako stresowanie pracy.
 jako ewolucyjne przedstawię
 tego nurtu - na kolekcji hal
 Radość

Wszystko opisać

(I)

Treści analizy nie
 Systema zadania
 jakie przed kabil-
 antem postawiła
 Komisja
 Nie Systema ocze-
 lina Komisji
 Zarządzeniem
 ustanowieniem
 i analizy jest braki
 operacyjnej ma
 Autor

algorytm

- wartość
 - sprawdzony
 8/3 w praktyce

Czy to dowód?

a co to jest
 w przedstawię
 uisim

pracy.
 Tej osmy
 Autor

Studium wojskogeograficzne EUROPA ZACHODNIA jest pracą naukowo-badawczą wykonaną na polecenie Zarządu I Sztabu Generalnego WP.

EUROPA ZACHODNIA jest dziełem, którego poszczególne problemy były obiektem moich wieloletnich zainteresowań badawczych. Znalazły one odzwierciedlenie między innymi w licznych opracowaniach i publikowanych materiałach dotyczących np.:

- wojskogeograficznej charakterystyki zachodniego TDW; jego przygotowania operacyjnego /Wyd. Sztab Gen.WP - 1978 r., ASG WP 1979 r., 1983; Myśl Wojskowa 1988 r./;

- analizy i oceny określonych /wybranych/ rejonów Europy, np. północno-zachodnich obszarów ZTDW /Wyd. ASG WP 1982-83 r., Myśl Wojskowa 1988 r./;

- przeszkód terenowych w środkowej części ZTD /Wyd. ASG WP 1988 r./;

- charakterystyki północnego kierunku strategicznego oraz niektórych kierunków operacyjnych ZTDW /ASG WP 1981-88/.

Ponadto szereg moich materiałów o charakterze wojskogeograficznym jest aktualnie publikowanych w czasopismach wojskowych lub zakwalifikowanych do wydania. W sumie jest to dorobek ponad 60-ciu prac co zostało przedstawione w oddzielnym wykazie.

Ten dorobek naukowy oraz treści zawarte w mojej pracy doktorskiej stanowią również materiał częściowo wykorzystany w niniejszym studium

Na bazie wieloletnich doświadczeń wypracowałem algorytm opisu wojskogeograficznego dowolnego regionu, który sprawdził się w praktyce i zaprezentowany jest w niniejszej pracy. Sądzę, że może być z powodzeniem stosowany w innych opracowaniach geograficznych.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że w początkowym okresie pracy w ASG WP / to znaczy od 1976 r./ występowały trudności w zdobywaniu i korzystaniu z poważniejszych materiałów, typowo geograficznych, pomocnych w pracy naukowej i dydaktycznej geografa - wykładowcy akademickiego. Powód był dość prosty, istniejące opracowania akademickie były skromne, częstkowe, a wydawnictwa "zewnętrzne" często przestarzałe, nie aktualne, lub ich po prostu nie było.

Rysowała się coraz wyraźniej potrzeba opracowania większego dzieła z geografii wojennej. Kompleksowego opracowania - typu podręcznika lub studium wojskogeograficznego obszarów ewentualnych potencjalnych przeciwników.

Występujące zapotrzebowanie zastępowano nowymi mniejszymi pozycjami jak: studia ostateczne teatru działań wojennych, lub rejonu strategicznego. Najczęściej punktem wyjścia był wybrany kierunek operacyjny /KO/, kierunek strategiczny /KS/ i teatr działań wojennych /TDW/.

autor nie odpowiedział na pytanie "operacyjne przygotowanie" a teatr był wojskowy /strateg

Tępo własnie
brak!

o tego rodzaju
informacje
możliwym

to niestety
nie jest
nie wiem

Tępo własnie
brak w pracy

Główny problem badawczy środowiska geograficzne określonych rejonów Europy /osy TDW/, nie stracił na swej aktualności, mimo ogromnego rozwoju techniki bojowej. Nadal jest ono istotnym czynnikiem rozważań, a wiedza o nim i jego oddziaływaniu na ludzi i sprzęt jest jeszcze ciągle niepełna i powinna być wzbogacana.

Ponadto należy podkreślić, że z wojskowego punktu widzenia, nie każdy rejon strategiczny Europy ma jednakowo ważne znaczenie strategiczne.

Zatem nieustannie wzrasta ranga studiowania poszczególnych rejonów strategicznych Europy oraz ich znaczenia i przygotowania operacyjnego.

Wymienione problemy są również przedmiotem zainteresowania także geografów innych państw socjalistycznych. Przykładem może być wizyta /marzec 1988 r./ w Sztabie Generalnym i w Akademii Sztabu Generalnego WP delegacji geografów wojskowych Narodowej Armii NRD. Tematem naszych rozmów były: zagadnienia Europy zachodniej; metody podejścia do rozwiązywania problemów naukowych; charakterystyka piśmiennictwa wojskowego; przygotowanie i baza szkoleniowa geografii wojennej w ASG WP.

Koncepcja opracowywanego studium spotkała się z uznaniem naszych gości. Podkreślali oni nowatorstwo pracy nawet w skali państw socjalistycznych. Potwierdza to słuszność podjęcia niniejszego dzieła.

Główny problem badawczy sformułowałem w sposób następujący - jak badać Europę Zachodnią jako teatr działań wojennych z punktu widzenia warunków prowadzenia walki zbrojnej? W pracy zamierzałem zrealizować dwa cele badawcze:

- 1/ Cel teoretyczny, którego istota polega na wzbogaceniu wiedzy naukowej.
- 2/ Cel praktyczny, użytkowy, który sprowadza się do aplikacyjnego wykorzystania /zastosowania/ istniejącej wiedzy do działań praktycznych.

Uważam, że ²rozwiązania ^Aprzedstawione łączą te dwa cele.

~~Rozwiązanie powyższego problemu - oparłem na ogólnych wytycznych i zaleceniach zawartych w "Metodyce wojskowych badań naukowych".~~

Pozwoliło to na następujący tok postępowania:

- wybrałem trzy kryteria systemowego wykorzystania metod badawczych tzn.:

- 1/ stopnia ogólności metod i powszechności ich zastosowania;
- 2/ składu struktury poszczególnych metod;
- 3/ stopnia przydatności metod do poszczególnych właściwości przedmiotu poznania, zadań i celów badawczych;

- z pierwszego kryterium, w zbiorze metod przydatnych w wojskowych

Abba jałowś celow
je wylessomptaw

Na czym ona
polegała

Wzrządzenie!

Przez to całe badanie oparte
były na jakości ocenie
literatury. Trzymał autor wie
czego prowadzić. To dla niego
pisać, że abba, a w następnym
zadaniu się temu zapoczą

badaniach naukowych wyodrębniono trzy grupy: - powszechną metodę filozoficzną; metody ogólnonaukowe; specjalne metody nauk wojskowych;

- następnie w grupie drugiej /metody ogólnonaukowe/, wykorzystano: metody, sposoby działań teoretycznych /logicznych/, jak: analiza; synteza; porównanie; uogólnienie; częściowo indukcja i dedukcja; analogia a także zespół metod matematycznych.

Z grupy badań specjalnych na wyróżnienie zasługuje obserwacja. Należy zaznaczyć, że główna rola metod specjalnych polega przede wszystkim na uzyskaniu i wstępnym przetworzeniu /opracowaniu/ materiału badawczego w sposób myślowy, abstrakcyjny.

Spośród wymienionych metod wykorzystanych do rozwiązania problemu środowiska geograficznego i przygotowania operacyjnego użytecznymi były metody: analizy i syntezy dokumentu typu dzienników i wydawnictw, map, rysunków oraz różnego rodzaju opracowań; ~~metody~~ metody porównania, uogólnienia i analogii.

Następnie:

1/ Przeanalizowałem literaturę krajową i zagraniczną traktującą o warunkach naturalnych w ogóle.

2/ Przystudiowałem literaturę dotyczącą warunków naturalnych i przygotowania operacyjnego poszczególnych rejonów strategicznych Europy oraz ewentualnych KS i RS, posiadających znaczenie dla przyszłych operacji.

3/ Zweryfikowałem przydatność dotychczasowych materiałów i form szkolenia.

4/ Dokonałem próby ujednoczenia w ASG WP terminologii i ocen warunków fizyognogeograficznych rejonów strategicznych i teatrów działań wojennych.

Analiza literatury dotyczącej poszczególnych rejonów Europy wykazała, że mimo iż ukazują się sukcesywnie nieliczne publikacje, zarówno nasze jak i zachodnie - jest ona jeszcze dość skąpa!

W związku z powyższym zdecydowałem podjąć zadanie - prowadzić własne badania, w oparciu o materiały ogólne oraz periodyki specjalistyczne krajowe i zagraniczne, a także podróże geograficzno-turystyczne /historyczne/.

Tak powstała niniejsza praca, jako studium wojskogeograficzne "EUROPA ZACHODNIA", która przeznaczona jest w zasadzie dla kadry zawodowej ludowego Wojska Polskiego.

Celem jej jest dostarczenie niezbędnych informacji z zakresu studiów określonych teatrów działań wojennych, szczególnie przy wyborze kierunków działań bojowych wojsk oraz ich zabezpieczenia.

Tege naprawdz
Aa fraca jete
popyasnia!

To nie nowep
To ruznosc poredku
granka jete notalite

Niniejsze studium może być również wykorzystane /przydatne/ przy opracowaniu ćwiczeń szczebla operacyjnego oraz prognozowaniu działań bojowych wojsk.

Ponadto praca ta ma zadanie: wykazać istniejące zagrożenie ze strony potencjalnego przeciwnika, poprzez przedstawienie jego potencjału wojenno-ekonomicznego i przygotowania operacyjnego; stanowić pomoc przy studiowaniu geografii wojennej krajów zachodnich przez słuchaczy akademii wojskowych, studiów podyplomowych oraz osoby zainteresowane tą problematyką.

Zakres pracy tematycznie jest obszerny /całość obejmuje 12 rozdziałów tzn. 500 stron/. Zawiera problematykę interesującą przede wszystkim środowisko wojskowe. To znaczy: pojęcie geografia wojenna, jej przedmiot badań, główne warunki środowiska naturalnego /geograficznego/; stosunki społeczno-polityczne i ekonomiczne; przygotowanie operacyjne terenu oraz informacje polityczno-historyczne ~~o~~ o siłach zbrojnych. ?

Studium EUROPA ZACHODNIA składa się z dwóch części: ogólnej i szczegółowej.

W części ogólnej, którą stanowią trzy początkowe rozdziały, zawarte są informacje o geografii wojennej, definicje i określenia oraz zakres i metodyka studiowania przedmiotu.

Ponadto scharakteryzowano w niej Europę Zachodnią w aspekcie historycznym, rozwój koncepcji strategicznych, podział Europy na teatry działań wojennych zarówno według poglądów NATO, jak i UW.

W części szczegółowej /rozdziały 4-12/ zawarto opisy charakterystyk obszarów lądowych, wyspiarskich i wodnych europejskiego teatru wojny /ETW/.

Dla opisu wojskowego za jednostkę podstawową przyjęto rejon strategiczny /RS/, a w nim określone państwo lub grupę państw.

Tak więc poszczególne rozdziały niniejszego studium zawierają opracowane następujące rejony strategiczne: środkowoeuropejski, jutlandzki /cieśnin bałtyckich/, francuski, brytyjski i pirenejski. Ponadto rozdział 6 zawiera opis neutralnych państw alpejskich: Austrii, Szwajcarii i Księstwa Liechtenstein - leżących w granicach zachodniego TDW.

W części tej uwzględniono również problem znaczenia sąsiednich TDW /tzn. północno-zachodniego TDW i południowo-zachodniego TDW/. Poświęcono im dwa oddzielne rozdziały, w których przedstawiono najważniejsze problemy oceny operacyjnej oraz warunków wojskogeograficznych Europy północnej i południowej z uwzględnieniem znaczenia akwenów morskich.

Sz szczególnie ważne znaczenie ma morski zachodni TDW z racji swego

W tym okresie
brak utrudnień
KATYON na detal.
wzrost

① ① przygotowanie operacji
tak jak ono jest poproszone
wobec usunięcia stopnia
napisane w czasie - 100
co przedstawiane nie jest
ocena operacyjna

To jest stresowanie
kardiomiotu

położenia i dostępności, dlatego poświęcono mu oddzielny rozdział.

Treść rozdziałów prezentujących poszczególne rejony strategiczne opracowano według następującego schematu:

- wiadomości ogólne o rejonie, podstawowe dane geograficzne, zarys historii powstania państw i ich znaczenie strategiczne;
- charakterystyka polityczna i demograficzna, ocena polityczno-społeczna i militarna oraz doktryna wojenna;
- ocena warunków środowiska geograficznego, to znaczy wpływu: rzeźby terenu, gruntów, hydrografii, pokrycia roślinnością, klimatu i obszarów zurbanizowanych na działania bojowe wojsk;
- kierunki działań wojennych i przemarszów w historii wojen / z uwzględnieniem ważniejszych wojen i bitew/;
- baza ekonomiczna, to znaczy surowce i przemysł /w tym głównie okręgi i środki produkujące uzbrojenie/, bazę rolniczą, transport i komunikację z punktu widzenia przydatności dla kraju i wojska;
- przygotowanie operacyjne, to znaczy takie elementy jak: bazy lotnicze i morskie, stanowiska rakiet i środków obrony plot; rejony umocnień, systemy: łączności, dowodzenia i kierowania oraz magazyny i składy zapasów wojennych;
- siły zbrojne: liczebność, skład i podstawowe uzbrojenie oraz w miarę potrzeb podano informacje o obronie terytorialnej, obronie cywilnej, obecności obcych wojsk i systemie obronnym państwa.

UDZIAŁ WŁASNY W OPRAWIANIU STUDIUM EUROPA ZACHODNIA

Udział własny w niniejszym opracowaniu obejmuje:

- 1/ Cały rozdział 2. "Ogólna charakterystyka geografii wojennej".
- 2/ W rozdziałach 4,5,7,8,9, tzn.: środkowoeuropejskim RS, jutlandzkim RS, francuskim RS, brytyjskim RS i pirenejskim RS - podrozdziały 3 i 7 to jest: "Ocenę warunków środowiska geograficznego" i "Przygotowanie operacyjne terenu".
- 3/ Cały rozdział 6. "Neutralne kraje alpejskie".
- 4/ Cały rozdział 11. "Znaczenie wojskowo-geograficzne północno-zachodniego TDW".

Rozdział 2. "Ogólna charakterystyka geografii wojennej", zawiera wprowadzenie do tematu. Przedstawiłem w nim podstawowe terminy i pojęcia jak: teatr wojny /TW/, teatr działań wojennych /TDW/, kierunek strategiczny /KS/, operacyjny /KO/ i inne. Pojęcie "geografia wojenna" sformułowałem na podstawie przestudiowanych materiałów w aspekcie historycznym i współczesnym. Ponadto podałem wskazówki metodyczne do studiowania geografii wojennej, przeprowadzenia analizy i oceny określonych /wybranych/ problemów. Pokazałem również szeroki zakres proble-

One dichroas
body name is sq
episane.

① O type epithelium na
transadrente waller
operacip rest of pracq
(Stridium) & recato

mowy, którym geografia wojenna jest zainteresowana, oraz w jaki sposób należy wybrany problem analizować i oceniać, zarówno historycznie jak i współcześnie.

Tak więc w rozdziale drugim zawarta jest teoria przedmiotu oraz określone pojęcia i terminy geograficzne.

Zakres i metodykę badań geograficznych terenu /rejonu/ przedstawiłem pod kątem wpływu jego właściwości fizycznych na prowadzenie walki i operacji. Oznacza to, że w ramach studiowania środowiska geograficznego wskazano na konieczność analizy i oceny właściwości operacyjno-taktycznych terenu wpływających na:

- ruch wojsk, w tym przekraczalność terenu;
- orientację;
- obserwację, maskowanie i ukrycia;
- prowadzenie ognia;
- oddziaływanie bronią jądrową i ochronę wojsk;
- inżynierską rozbudowę terenu.

Podkreśliłem potrzebę studiowania środowiska geograficznego, gdyż analiza i ocena poszczególnych jego elementów pozwala wyciągnąć wnioski i ocenić kompleksowo warunki fizycznogeograficzne określonego terenu. Mogą one wpłynąć, a nawet decydować o możliwości wykonania np.:

- forsowania przeszkód wodnych;
- desantów powietrznych lub morskich;
- marszu lub pościgu;
- natarcia lub obrony;
- koncentracji wojsk.

W związku z tym wymienioną problematykę usystematyzowałem schematycznie /głównie pod kątem przekraczalności i rozbudowy inżynierskiej terenu/ w sposób następujący:

- rzeźba powierzchni rejonu;
- sieć wodna, szczególnie otwarte przeszkody wodne;
- grunty;
- zalesienie /roślinność/;
- klimat, a w nim: temperaturę powietrza, opady atmosferyczne, wiatry i ich przeważające kierunki, mgły i zamglenia.

Wskazałem również na potrzebę szerokiego wachlarza informacji, które wykorzystuje geografia wojenna w swoich badaniach. Stwarza to konieczność równoczesnego studiowania obok warunków naturalnych, warunków społeczno-politycznych i ekonomicznych. W problemie "baza ekonomiczna rejonu" starałem się zwrócić uwagę na znaczenie istniejących warunków ekonomicznych, tzn. na występujące surowce przemysłowe, głów-

W. Adams local
Ages standard
e. punctatus address
follet. - a. peracryl - e. p. l. l.
rider. pro. ca. r. r. l. l.
a. peracryl

✓

ne okręgi i ośrodki produkcji uzbrojenia, bazę rolniczą, transportową i komunikacyjną. Oceniono je z punktu widzenia przydatności dla wojsk, danego kraju /rejonu/ oraz wskazano związki zachodzące z warunkami operacyjnego przygotowania terenu.

W ramach geografii wojennej prowadzi się również studia elementów operacyjnego przygotowania terenu. Wyróżnia się te główne jego elementy, które stanowią zagrożenie napadem raketowym i lotniczym od strony lądu, powietrza i morza. Są to bazy lotnicze, raketowe i morskie oraz ich magazyny, szczególnie magazyny specjalne z bronią jądrową.

Następnym elementem studiów są: systemy obrony przeciwlotniczej, dowodzenia, łączności, komunikacji oraz obiekty związane z zaopatrzeniem w paliwa płynne. Wymienione systemy rozpatruje się pod kątem narażenia pierwszej kolejności na zniszczenie lub sparaliżowanie ich funkcjonowania.

Bada się również charakter /rodzaje/ magazynów i składów zapasów oraz fortyfikacje i umocnienia. Badania dotyczą ich rozmieszczenia i ewentualnego funkcjonowania w systemie obronnym określonego rejonu czy terytorium.

Ponadto w rozdziale 2 zwróciłem uwagę na różnorodność informacji i materiałów, z których korzysta geografia wojenna, a pochodzących z innych gałęzi nauki. Są to: geofizyka, geologia, kartografia, astronomia, demografia i inne. Wskazałem również na związek geografii wojennej z geografiami ekonomiczną, w skład której wchodzi geografia: przemyślu, rolnictwa, transportu, zaludnienia i osadnictwa. Są to związki z dyscyplinami naukowymi, które swym zakresem badań odpowiadają głównym gałęziom gospodarki narodowej państwa lub grupy państw danego TDW. Ogólnie, dostarczają one niezbędnych informacji do określania potencjału ekonomicznego danego TDW.

Podkreśliłem bardzo ścisłą współzależność między geografiami wojenną a geografiami polityczną, w ramach której bada się takie problemy jak: główne cechy i właściwości ustrojowe, politykę wewnętrzną i zagraniczną państw, ich rolę i znaczenie we współczesnym świecie /pakty polityczno-wojskowe, organizacje międzynarodowe itp./; położenie, granice i rozwój terytorialny; strukturę klasową, zawodową, narodowościową i wyznaniową społeczeństw; partie polityczne, organizacje społeczne, ich wpływy i znaczenie w życiu politycznym państwa. Z powyższego wynika, że ścisłe związki z wieloma innymi naukami czyni geografiami wojenną nauką interdyscyplinarną.

Rozdział 4. "Środkowoeuropejski rejon strategiczny", obejmuje podrozdziały "Ocena warunków środowiska geograficznego" i "Przygotowanie operacyjne terenu".

W ocenie środowiska geograficznego omówiłem główne cechy charakterystyczne determinujące warunki przekraczalności terenu przez wojska, szczególnie pancerne i zmechanizowane.

Z analizy ukształtowania pionowego wynika, że środkowoeuropejski RS pod względem warunków terenowych, można podzielić na dwa pasy terenu o przebiegu równoleżnikowym oraz rejon obszarów wysokogórskich. Wyraźnie różnią się one między sobą zarówno budową geologiczną jak i typem krajobrazu. Są to:

- pas północny - obejmujący niziny nadmorskie oraz obszary nizin RFN, Holandii i Belgii;

- pas południowy - obejmujący obszary średnich gór i wyżyn;

- rejon obszarów wysokogórskich - obejmujący część Alp.

W pasie północnym scharakteryzowałem powierzchnię terytorium poszczególnych państw pod względem warunków przekraczalności i innych właściwości taktycznych. Ocenilem tereny depresyjne oraz ich duży wpływ na prowadzenie działań zaczepnych, ze względu na: wąskie drogi dopuszczające ruch jednokierunkowy; małą nośność mostów; wysokie wały ochronne; kanały i rowy melioracyjne; brak lasów, ale zalesione tereny i widoczność ograniczają często zadrzewione drogi; podmokły teren, utrudniający rozbudowę inżynierską liczne tereny bagniste itd. W związku z tym podkreśliłem celowość wyposażenia wojsk zmechanizowanych w sprzęt pływający oraz wzmocnienie ich pododdziałami inżynierskimi. Zaproponowano zwrócenie uwagi na wrażliwość wykorzystania desantów śmigłowcowych oraz wybranie kierunków wzdłuż terenów położonych wyżej nad poziomem morza, bardziej dogodnych do działań bojowych.

Charakter sieci wód pasa północnego określa jego bardzo zróżnicowane warunki fizyczne. Występują tu duże /szerokie/ przeszkody wodne /które tworzą ujścia rzek i kanałów/, oraz tereny podmokłe, depresyjne i bagna. Przedstawiono charakterystykę fizyczną każdej większej rzeki i kanału, ich walory taktyczno-operacyjne oraz /graficznie/ obiekty i rejonu przygotowane do zniszczenia i zatopienia.

Grunty ocenilem pod kątem ich przydatności fizycznej do rozbudowy inżynierskiej oraz przejeźdźności w ciągu całego roku, a także występowania pierwiastków podlegających radioaktywności wtórnej.

Zalesienie scharakteryzowałem jako element pokrycia terenu - bardzo zróżnicowany w poszczególnych częściach pasa o określonych cechach fizycznych i właściwościach taktycznych.

Również klimat - zaliczony do typu oceanicznego strefy umiarkowanej - przedstawiłem w określonych porach roku w sposób analityczny, z którego wynika, że jego elementy umożliwiają prowadzenie działań bojowych

Brak test waduk
apisa o pnygoh aparaen
pajenraan peduraan
in searbi srt. wdy!

przez cały rok. Analiza warunków klimatycznych potwierdziła, że nie jest wymagane wyposażenie wojsk w specjalny sprzęt i ekwipunek.

Dla pełnego obrazu charakterystyki pasa północnego omówiłem również charakter linii brzegowej i wybrzeża, z uwzględnieniem: głębokości morza, warunków podejścia statków, sztormów, wysokości fali, pływów morskich itp. To znaczy - warunków określających możliwości desantowania morskiego.

W pasie południowym, podobnie jw. przedstawiłem elementy środowiska geograficznego. W pierwszej kolejności - ogólny charakter rzeźby, w tym przypadku występuje tu duże pocięcie terenu z przewagą wyżyn i gór średnich, jak: Średniogórze Niemieckie, Szwarwald, Jura Szwabska, Jura Frankońska oraz Wyżyna Bawarska.

Następnie omówiłem cechy charakterystyczne poszczególnych pasm górskich, ich rolę i znaczenie taktyczno-operacyjne w ewentualnych działaniach bojowych.

W podobny sposób scharakteryzowałem rejon obszarów wysokogórskich tzn. występujących na terytorium RFN - Alp /należą one do trzech pasm: Alp Algawskich, Alp Bawarskich i Alp Salzburskich/.

Sieć wodną pasa południowego pokazałem jako gęstą sieć rzek i kanałów, które w ewentualnych działaniach bojowych mogą stanowić naturalne przeszkody terenowe, a ich właściwości fizyczne nadają się do rozbudowy rubieży terenowych. Podkreśliłem, że gęstość cieków wodnych jest duża, co oznacza, że wojska przy tempie 40-60 km na dobę będą zmuszone pokonać w ciągu dnia jedną do dwóch przeszkód średniej wielkości, a co drugi dzień "przeszkodę dodatkową" o dużej szerokości. Ponadto podałem opisy oraz schematy odcinków rzek i przepraw przygotowanych do zniszczenia.

Grunty oceniłem jako bardzo zróżnicowane tak w strukturze jak i rejonach występowania, możliwościach rozbudowy inżynierskiej i warunków przekraczalności w różnych porach roku.

W "przygotowaniu operacyjnym" wykazałem, iż głównym jego zadaniem jest przygotowanie środkowoeuropejskiego RS do działań sił powietrznych państw zachodnich paktu NATO. Podkreśliłem, że: środkowa część ZTDW stanowi bazę wypadową NATO przeciw państwom UW; wszystkie państwa na tym obszarze są ekonomicznie silne i dysponują potężnym lotnictwem komunikacyjnym.

Pokazałem stałe stanowiska rakiet obrony przeciwlotniczej NATO, które na terytorium RFN mają charakter 2 pasów osłony raketowo-plot.

Przedstawiłem również: radiolokacyjne systemy obrony powietrznej; system stanowisk dowodzenia i kierowania; system łączności NATO; bazy i porty morskie; magazyny i składy paliw oraz umocnienia i fortyfikacje.

*Brak danych operacyjnych
statystycznych*

kurva pg ✓
jaki paper.
stena

Oddzielnie omówilem system zapór min jądrowych zbudowany na terytorium RFN /6500 komór/ w postaci pasa o szerokości 100 km, przylegającego do granicy RFN z NRD i Czechosłowacją; inne rubieże i odcinki oraz ważne węzły komunikacyjne i przeprawy przygotowano do wysadzenia lub spalania.

Wojskowieogeograficzna ocena przedstawionego obszaru pozwala na wyrażenie następujących wniosków:

1/ Obszar środkowoeuropejskiego RS pod względem operacyjnych właściwości terenu dzieli się na: wyraźnie zróżnicowane 2 pasy o kierunku W-Z i rejon wysokogórski.

2/ Powierzchnie poszczególnych państw pod względem warunków przekraczalności, manewru i form działań są bardzo zróżnicowane. Szczególnie trudne warunki dla ruchu wojsk pancernych i zmechanizowanych tworzą tereny depresyjne, położone do - 6 m.n.p.m. oraz wysokie wały, kanały i rowy melioracyjne, liczne na nich urządzenia techniczne, łatwe do zniszczenia i zatopienia terenów szczególnie niżej położonych.

3/ Podmokłe obszary gruntów torfowych i gliniastych oraz depresje i bagna /występujące w północnej części RS/ ograniczają lub wręcz wykluczają warunki rozbudowy inżynierskiej terenu.

4/ Wąskie drogi występujące na groblach oraz mała nośność mostów ograniczają rozwinięcie działań poza drogami, izolują ruch do jednego kierunku /kanalizują ruch wojsk/, często bez łączności ogniowej z kierunkiem sąsiednim. Stwarza to łatwość wykrycia wojsk, zniszczenia lub odpowiedniego zabezpieczenia danego kierunku przed rozwinięciem działań przeciwnika. Ogólnie - obszar ten jest łatwiejszy do obrony niż do działań zaczepnych.

5/ Na szczególną uwagę zasługuje:

- konieczność wykorzystania desantów śmigłowcowych w celu uchwycenia przepraw stałych i na przesmykach między jeziorami;
- wybranie kierunków bardziej dogodnych do działań bojowych na terenach wyżej położonych n.p.m.

6/ Sieć wodną tworzą dolne często szerokie odcinki rzek oraz liczne kanały, które łącznie z terenami podmokłymi i depresjami tworzą trudne do pokonania przeszkody wodne, o ogólnym przebiegu N-S. Ponadto prawie każda przeszkoda posiada przeprawy przygotowane do zniszczeń lub zatopienia obszarów podległych w celu ograniczenia manewru przeciwnikowi.

7/ Bardzo zróżnicowane zalesienie, szczególnie w części północnej i zachodniej nie stanowi dobrych warunków do osłony i koncentracji z wyjątkiem rej. Hamburg-Hanower i pasm górskich/. Natomiast małe parcele, sady i zadrzewione drogi mają duży wpływ na: ograniczoną

obserwację, orientację, rozpoznanie i prowadzenie ognia.

W części wschodniej i środkowej omawianego RS występują duże kompleksy leśne o znaczeniu operacyjnym. Stanowią one o dobrych warunkach koncentracji, maskowania a nawet o zamiarze bazujących wojsk.

8/ Warunki klimatyczne mimo, że są zróżnicowane w poszczególnych porach roku jednak umożliwiają prowadzenie działań bojowych w ciągu całego roku bez wymagań wyposażenia wojsk w specjalny sprzęt i ekwipunek.

9/ Jako element niezbędny przy organizowaniu operacji nadmorskich należy ocenić bazy morskie oraz: charakter linii brzegowej, wybrzeża morskiego, głębokości morza, dogodnych i nie dogodnych odcinków do desantowania.

10/ Z przygotowania operacyjnego wynika, że głównym jego zadaniem jest przygotowanie środkowoeuropejskiego RS do działań sił powietrznych NATO przeciw państwom UW. Wszystkie państwa zachodnie tego obszaru są silnie ekonomicznie i są zdolne użyć swój potencjał przeciw UW, ponadto dysponują potężnym potencjałem militarnym i lotnictwem komunikacyjnym, które mogą być wykorzystywane w celach agresywnych.

11/ Stałe stanowiska rakiet zbudowane na terytorium RFN, w charakterze dwóch pasów, stanowią osłonę raketowo-przeciwlotniczą o gęstości jednej baterii rakiet na odcinek 12-13 km frontu.

12/ System zapór min jądrowych zbudowany na terytorium RFN /5 pasów o szerokości 20 km każdy, w całości wynoszący 100 km/ przylegający do granicy NRD i Czechosłowacji posiadający 6500 komór stanowi zabezpieczenie - wg założeń jego twórców - przed wkroczeniem przeciwnika ze wschodu.

Ponadto komory min jądrowych wykonano na innych odcinkach oraz ważnych węzłach komunikacyjnych, przeprawach stałych w celu ich wysadzenia, zniszczenia i uniemożliwienia przekroczenia obszarów przygranicznych przeciwnikowi.

Rozdział 5. Jutlandzki rejon strategiczny. W podrozdziale "Ocena warunków środowiska geograficznego" podkreśliłem bardzo wyraźne zróżnicowanie wysokościowe i sytuacyjne występujące na: wydłużonym półwyspie, wyspach, zatokach i cieśninach.

W ukształtowaniu pionowym Półwyspu Jutlandzkiego wyróżniłem dwie odrębne części: wschodnią wyższą i zachodnią niższą.

Część wschodnia posiada znaczne wysokości bezwzględne 40-60 m z licznymi wzgórzami ponad 160 m n.p.m.

Część zachodnia jest na ogół niższa 10-20 m n.p.m. o wyraźnych dwóch pasmach w kierunku południowym: jedno przybrzeżne nad Morzem

Północnym, do 2-5 m n.p.m.; drugie środkowe bardziej urozmaicone przechodzi w teren pagórkowaty z licznymi wzgórzami, które mogą stanowić punkty obserwacji ruchu wojsk przeciwnika.

Ponadto w północnej części Jutlandii wyróżniłem depresje /2 m n.p.m./.

W sieci wodnej Półwyspu Jutlandzkiego podkreśliłem charakter rzek, kanałów i jezior - jest ich 13, o przepływie równoleżnikowym z zatkami - przeciętnie co 30 km, mogą stanowić bazę do organizowania rubieży. Podkreśliłem również rolę i znaczenie Kanału Kilońskiego, który między innymi skraca drogę do Morza Bałtyckiego średnio o 3 doby.

Następnie scharakteryzowałem problemy przekraczalności gruntów i zalesienia oraz klimatu, a ściślej poszczególne pory roku z uwzględnieniem: temperatury powietrza, opadów, wiatrów oraz mgieł.

Wyspy duńskie /Bałtyku Zachodniego/ stanowią drugą część RS, a ich poszczególne elementy środowiska geograficznego zostały omówione analogicznie jak na Półwyspie; łącznie z charakterystyką linii brzegowej i warunków desantowania.

W "przygotowaniu operacyjnym" jutlandzkiego RS podkreśliłem silne powiązania taktyczno-operacyjne niektórych elementów terenu z istniejącymi obiektami rozbudowy terenu /np. Płw. Jutlandzki wraz ze Szlezewikiem-Holsztynem RFN/. Następnie scharakteryzowałem znaczenie operacyjne Bornholmu oraz cieśnin bałtyckich.

Ze względu na duże znaczenie cieśnin, wyszczególniono niektóre bazy morskie, jak: Kilonia /RFN/, Kopenhaga, Korsor i Frederikshavn, traktowane jako "strażnice" broniące dostępu do cieśnin. Następnie wyróżniono:

- rejon stacjonujących wyrzutni pocisków rakietowych na południowy zachód od Łaby i na Zelandii;
- ośrodek kierowania i powiadamiania w m. Karup;
- posterunek dalekiego wykrywania na wyspie Bornholm oraz inne postęunki w systemie obrony brzegowej;
- magazyny i składy /największa ich koncentracja występuje w Szlezewiku - Holsztynie;
- umocnienia i fortyfikacje /rozmessezone wzdłuż wybrzeża Kattegatu Morza Północnego/;
- zapory inżynieryjne /przygotowane rejonu obrony przez wykonanie systemu niszczeń oraz komory min jądrowych/.

Wnioski:

1. Jutlandzki RS /półwysep, wyspy oraz cieśniny bałtyckie, wraz ze Szlezewikiem - Holsztynem - RFN/ stanowi zróżnicowany pod względem taktyczno-operacyjnym pomost europejskiej części kontynentu ze Skandynawią.

2. Zróżnicowana rzeźba oraz występujące grunty nie stanowią większej trudności w przekraczaniu półwyspu i jego rozbudowy inżynierskiej.

3. Sieć rzeczna tworzy 13 rzek z głębokimi zatokami, które mogą stanowić bazę do organizowania dogodnych rubieży obronnych o 30 km. Szczególną rubież - poprzeczną przeszkodę - na Półwyspie Jutlandzkim stanowi Kanał Kiloński, który osłania /broni/ dostępu w głąb półwyspu wojskom przeciwnika.

4. Wyspy duńskie wraz ze swymi portami oraz cieśninami bałtyckimi stanowią drugą część RS. Są one głównym elementem operacyjno-strategicznym rejonu, ze względu na możliwość blokowania wyjścia z Bałtyku na Morze Północne floty państw UW. Niektóre porty jak np. Korsør /na Zelandii w Wlk. Belfcie/ traktowane są jako strażnice broniące dostępu do cieśnin.

5. W przygotowaniu operacyjnym wyróżnia się powiązanie taktyczno-operacyjne elementów rejonu. Stacjonują tu wyrzutnie pocisków rakietowych. Wspólne dowództwo Połączonych Sił Bałtyku Zachodniego i Cieśnin Bałtyckich - w Karup. Urządzenia techniczne wykrywania i naprowadzania środków rażenia przeciwnika - na Bornholmie oraz posterunki obrony brzegowej zabezpieczające przed niespodziewanym napadem.

6. Występuje tu, w Szlezwik-Holsztynie, północny odcinek pasa min jądrowych tworzący system niszczeń, broniących pdejścia od wschodu.

Rozdział 6. Neutralne kraje alpejskie. Jest on w całości opracowaniem własnym i obejmuje: Austrię, Szwajcarię i Liechtenstein. Wprawdzie podkreślono że kraje te powierzchniowo należą do najmniejszych na ZTDW, posiadają jednak duże znaczenie operacyjno-strategiczne, wynikające z położenia geograficznego oraz warunków fizycznych powierzchni. Ponadto Austria i Szwajcaria stanowią strefę naturalną rozgraniczającą na odcinku 1000 km państwa NATO, leżące w Europie środkowej i południowej.

Soharakteryzowano każde państwo oddzielnie /z wyjątkiem Liechtensteinu/ według następujących problemów:

- charakterystyka polityczna i demograficzna;
- zarys wojskowo-historyczny;
- ocena warunków środowiska naturalnego /jak w poprzednich rozdziałach/;
- baza ekonomiczna /surowce, przemysł, rolnictwo/;
- komunikacja i transport;
- siły zbrojne i system obronny.

Wnioski:

1. Kraje neutralne powierzchniowo należą do najmniejszych na ZTDW, posiadają jednak dość duże znaczenie operacyjno-strategiczne, wynikające z położenia geograficznego. Np. Alpy stanowią naturalną rubież terenową, która dzieli tę część Europy na dwa TDW o różnych warunkach fizycznych i znaczeniu strategicznym. Ponadto przez te kraje przechodzi szereg innych ważnych rubieży naturalnych, jak: Góra Jura i rzeka Ren na zachodzie oraz dolina Dunaju na południu, które mogą stanowić określone znaczenie operacyjne.

2. Tędy przebiegają również główne międzynarodowe szlaki komunikacyjne wyznaczające KO wyprowadzające np. przez Austrię - z północnych Włoch - przełęcz Brennera i dolinę rzeki Inn do południowych obszarów RFN; lub z obszarów Czechosłowacji do Jugosławii i nad Adriatyk. Ponadto dolina Dunaju może być wykorzystana dla ruchu wojsk jako szlak komunikacyjny, tędy biegnie linia kolejowa i autostrada. Sama rzeka /szlak wodny/ może mieć podobne znaczenie, łączy ona południową część RFN z Węgrami i Półwyspem Bałkańskim.

3. Szwajcaria ma stosunkowo dużą liczbę dogodnych przejść przez Alpy, co ma istotne znaczenie dla wojsk i stanowi ważny węzeł komunikacyjny między Europą północną a południową oraz wschodnią i zachodnią.

4. Przez terytoria obu państw przechodzą ważne dla wojsk rurociągi. Np. w Austrii są dwa rurociągi łączące porty Morza Śródziemnego z RFN /rejon Ingolstadt/, jeden o przepustowości 39 mln ton rocznie, drugi - 16 mln ton ropy rocznie. Przez Szwajcarię również przechodzi rurociąg pobierający ropę z Marsylii. Mogą one stanowić źródła zasilania lub obiekty rażenia.

5. Kraje neutralne są bardzo wysoko rozwinięte przemysłowo, pod względem eksportu znajdują się w czołówce światowej, co niewątpliwie należy uwzględnić w ocenie operacyjnej.

6. Jak na kraje neutralne - posiadają one dość liczne armie dysponujące nowoczesnym sprzętem pancernym i lotniczym.

Rozdział 7. Francuski rejon strategiczny. W podrozdziale "Ocena warunków środowiska geograficznego", przy ocenie powierzchni rejonu wyróżniłem trzy zasadnicze grupy terenu, wpływające zdecydowanie na specyfikę i wybór ewentualnych kierunków działań bojowych. Są to:

1. Płasko-równinne tereny z pagórkowatymi nizinami do 200 m n.p.m. obejmujące /65% kraju/: dorzecze Garonny, Równinę Alzacką, Rów Rodanu i Saony oraz Równinę Langwedocji. Wskazano iż większość tych obszarów jest dostępna dla środków transportowych i sprzętu technicznego nawet po bezdrożach. Przeszkodami naturalnymi są tam rzeki: Ren, Somma, Moza,

Sekwana, Loara i Garonna, których doliny, szerokie ujścia tworzą podstawę do organizowania rubieży obronnych.

2. Wyżyny i góry średnie do 2000 m n.p.m. obejmujące /25% pow.kraju/; Wogezy, Jurę i część Masywu Centralnego. Podkreślono iż warunki ich przekraczalności są znacznie trudniejsze, a ruch poza drogami możliwy jest tylko w dolinach i na płaskowyżach.

3. Tereny wysokogórskie zajmują około 10% powierzchni kraju - na południowym wschodzie stanowią je Alpy Zachodnie, a na południowym zachodzie Pireneje. Wskazano iż są to rejony najtrudniejsze do pokonania, a komunikacja ograniczy się tylko do dróg, co również wymagać będzie wydzielenia sił i środków do zabezpieczenia ich przejezdności.

Następnie omówiono silnie rozczłonkowaną linię brzegową z licznymi zatokami oraz zróżnicowane wysokościami odcinki wybrzeża i głębokości wód przybrzeżnych zarówno w strefie atlantyckiej jak i śródziemnomorskiej.

W "przygotowaniu operacyjnym" francuskiego RS, obok typowych elementów - na wyróżnienie zasługują: bazy rakiet balistycznych zbudowane w południowo-wschodniej Francji na płaskowyżu Albion w rejonie m. Apt. Każdy szyb rakiety jest zamknięty metalową pokrywą o wadze 140 ton /przed odpaleniem rakiety pokrywa zostaje przesunięta za pomocą wybuchu ładunku pirotechnicznego/.

Ponadto wskazano: główne rejony magazynów pocisków rakietowych oraz samodzielne magazyny z amunicją jądrową; rejony umocnień i fortyfikacji oraz ich znaczenie współczesne.

Wnioski:

1. Znaczenie francuskiego rejonu strategicznego pod względem położenia geograficznego i strategicznego jest duże; łączy on Półwysep Pirenejski z trzonem kontynentalnym Europy - od Zatoki Biskajskiej, Kanał La Manche i Morza Północnego po Morze Śródziemne, to daje mu duże możliwości manewrowe i zaopatrzeniowe.

2. Francuski rejon strategiczny posiada korzystny układ i charakter granic. W większości są one naturalne, stanowi je brzeg morski oraz znaczna ich część lądowa przebiega wzdłuż następujących pasm górskich: z Hiszpanią - Pireneje; z Włochami - Alpy Zachodnie; ze Szwajcarią - Góry Jura.

3. W krajobrazie rejonu wyróżnia się trzy zasadnicze grupy: 1/ płaskie równiny i pagórkowate niziny do 200 m n.p.m. stanowiące 65% powierzchni; 2/ wyżyny i góry średnie /do 2000 m n.p.m./ zajmujące 25% powierzchni; 3/ tereny wysokogórskie zajmujące 10% powierzchni kraju. Wpływają one zdecydowanie na różnorodny stopień przekraczalności tere-

nu oraz rozwinięcie operacji. Występujące pasma górskie stanowią naturalne przeszkody terenowe dogodnie do organizowania rubieży obronnych.

4. Rów Rodanu i Saony /szerokości 20-60 km i długości 500 km/ występujący między: Górami Jura i Alpami - na wschodzie, a Masywem Centralnym na zachodzie; stanowi dogodnie przejście łączące Alzację i Basen Paryski z Morzem Śródziemnym. Może on spełnić rolę dogodnego kierunku operacyjnego N-S.

5. Tereny górskie posiadają zbocza bardzo strome i urwiste. W związku z tym ruch kołowy może odbywać się głównie po drogach. Natomiast po bezdrożach, tylko wzdłuż szerokich dolin, obniżeniami nadmorskimi a w poprzek pasm - przełęczami.

6. Sieć wodna jest dość gęsta, wynosi 0,3 km na 10 km² powierzchni i decyduje o warunkach przekraczalności rejonu. Ponadto rzeki i kanały mogą być wykorzystane do rozbudowy rubieży obronnych. Ich właściwości zależą od charakteru dorzecza i zlewniska /np. M. Północnego, M. Śródziemnego i Atlantyku/.

7. Przekraczanie rzek i kanałów wymaga dokładnego rozpoznania i przygotowania, szczególnie rzeki w dolnych odcinkach gdzie występują duże wahania wód sięgające od 4-7 do 12 m. Ponadto mają one wybudowane wysokie groble ochraniające tereny przyległe przed zatopieniem. Podobną rolę jako przeszkody spełniają kanały, niektóre przebiegają równoległe do rzek; posiadają dużo tuneli, mostów, śluz, zbiorników i innych urządzeń, które powodują małą ich żeglowność.

8. Grunty omawianego RS - to gliny piaszczyste i piaski ze żwirem zalegające na większości obszarów nizinnych. Są one trudno dostępne w okresie roztopów i opadów deszczu. W wyższych obszarach zalegają grunty żwirowo-kamieniste /66% obszaru/, przy rozbudowie inżynierskiej stosowanie maszyn jest utrudnione. Natomiast obszary gruntów skalistych wymagają użycia materiałów wybuchowych.

9. Zalesienie francuskiego RS jest niewielkie, wynosi 20% terytorium kraju. Największe powierzchnie znajdują się w górach. Na północno-zachodnich obszarach kraju lasów jest brak. Odmienny krajobraz tworzy roślinność śródziemnomorska, której wysokość wynosi 2 m. W związku z tym będzie ono w różnym stopniu miało wpływ na warunki taktyczno-operacyjne terenów.

10. Warunki klimatyczne omawianego rejonu są umiarkowane na całym terytorium i nie wpływają ujemnie na prowadzenie działań bojowych w ciągu całego roku.

11. Wybrzeże francuskiego RS jest silnie rozwinięte, szczególnie na zachodzie w strefie Oceanu Atlantyckiego; kanału La Manche, gdzie

wysoki brzeg jest niedostępny - dochodzi do 100 m. Jest tu szereg zatok, gdzie wybrzeże jest również niedostępne, ma charakter przemienny tzn. odcinkami jest skaliste, piaszczysto-bagniate.

Wybrzeże śródziemnomorskie ma charakter odmienny tzn.: wybrzeże zachodnie jest nizinne, wydmore, dostępne częściowo tylko skaliste i strome; wybrzeże wschodnie jest zdecydowanie skaliste i strome, bo-kiem Alpy dochodzą tu do samego morza. Głębokości morza też są tu bar- dzo różne od 25 m do 1000 m.

12. W przygotowaniu operacyjnym na uwagę zasługują główne bazy mor- skie: Cherbourg, Brest, Lorient, La Rochelle i La Pollice, Tulon, sta- nowią dogodne miejsca /rejon/ stacjonowania dużych podwodnych i na- wodnych okrętów.

13. W lotnictwie Francja ma ozolowe miejsca - 433 lotniska wykorzysta- tywane dla komunikacji międzynarodowej i krajowej. Są one w stanie zabezpieczyć potrzeby pokojowe i rozśrodkowanie samolotów w ewentual- nej wojnie. Lotniska I i II klasy umożliwiają przyjęcie 2500 samo- lotów /obecnie na każdym lotnisku bazuje 100 samolotów/.

14. Francja posiada ~~groźny~~ ośrodek ~~zapadu~~ rakietowego. ^S Stanowi go ⁴⁴ baza rakiet strategicznych średniego zasięgu. Znajduje się ona na płaskowyżu Albion w rejonie miasta Apt /na północ od Marsylii/. Na wyrzutniach znajdują się rakiety /o zasięgu 3000 km/, z głowicami jądrowymi 150 kt każda.

15. Francja posiada ponad 300 obiektów magazynowych, zabezpieczają- cych aktualne i przyszłe potrzeby sił zbrojnych. Najgęściej występują one w północno-wschodniej części kraju. W 10 bazach lotniczych w maga- zynach przylotniskowych są przechowywane lotnicze bomby jądrowe.

16. Umocnienia stałe na terytorium Francji stanowi Linia Maginota, częściowo udostępniona instytucjom cywilnym na magazyny. Jej trzy rejo- ny umocnień mogą spełniać w dalszym ciągu określoną rolę obronną. Np. - Reński rejon umocnień występujący wzdłuż Renu ma 170 km długości i zabezpiecza od strony Szwajcarii; - Alzaacki rejon umocnień, między Renem i Saarą długości 90 km; - Lotaryński - 139 km długości osłania główne kierunki wyprowadzające z terytorium RFN w głąb Francji.

Rozdział 8. Brytyjski rejon strategiczny. W podrozdziale "Charakterys- tyka i ocena warunków środowiska geograficznego" przy analizie i oce- nie operacyjno-taktycznej rejonu wyróżniłem:

- wyraźny podział ukształtowania powierzchni, który wytycza linia od ujścia rzeki Ex /zatoka w Kan. La Manche/ do ujścia rzeki Tees i wydziela: - część zachodnią i północną o przewadze gór i wyżyn;

- część wschodnią z obszarami niżej położonymi i równinami;
- w zwężeniu między zatokami Firth of Forth i Firth of Clyde zapadliskową Niziną Środkową szerokości do 80 km;

- występujące w strefie zachodniego wybrzeża niziny, które mogą mieć znaczenie dla warunków komunikacyjnych, szczególnie w kierunku południowym i wschodnim - gdzie znajdują się dwa wielkie porty: Liverpool i Bristol. Ponadto podkreśliłem:

- zróżnicowany charakter wybrzeży, tzn. zachodnie strome, rozczłonkowane i wysokie, zaś wschodnie są niższe i równinne;

- głęboko wcinające się w ląd ujścia głównych rzek, co może mieć istotne znaczenie dla desantów. Kanaly zaś łączą system rzek oraz pozwalają ominąć niedogodne dla żeglugi ich odcinki;

- silnie rozczłonkowaną linię brzegową, którą zmienia różnica poziomu stanu wody w czasie przyływu i odpływu /np. w Irlandii Północnej wynosi 1 m, na Tamizie pod Londynem - 6 m, w Kanale Brytolskim - 14 m/;

- fakt, że w większych miastach wskutek wysokiego spożycia wody nastąpiło wyczerpanie jej w studniach i obniżenie wód gruntowych. Większe miasta korzystają z wody jezior lub sztucznych zbiorników wodnych.

Klimat wyróżniłem jako umiarkowany ciepły o dużej wilgotności i opadach, kształtowany przez: ciepły Prąd Zatokowy, dominujące wiatry południowo-zachodnie oraz ukształtowanie powierzchni.

W podrozdziale "przygotowanie operacyjne" wskazałem, że:

- położenie geograficzne Wielkiej Brytanii umożliwia wykorzystanie jej terytorium do zakładania baz wojskowych, lotniczych i marynarki wojennej;

- buduje się i rozbudowuje magazyny oraz wyposaża w nowoczesny sprzęt porty przeladunkowe, wojenne i lotniska, przystosowując je dla potrzeb własnych i państw NATO /np. umieszczenie nowych rakiet amerykańskich w bazie Grenham - Common/.

Wnioski:

1. Wielka Brytania należy do czołówki rozwiniętych państw świata. Dla USA i NATO jest wielką bazą rakietową, lotniczą, morską i zaopatrzeniową przeciwko państwom UW.

2. Zgrupowanie sprzętu bojowego, magazynów broni ma zadanie zasilać przyszłe działania wojenne na ZTDW.

3. Dobrze rozwinięta linia brzegowa oraz liczne porty i bazy morskie stwarzają dogodne warunki do rozérodowania i rozwinięcia sił morskich.

4. Gęsta sieć lotnisk stwarza dogodny warunki do oddziaływania lotniczego na kontynencie TDW. Ponadto Wielka Brytania dysponuje własnymi strategicznymi siłami jądrowymi zdolnymi oddziaływać na przeciwnika z okrętów podwodnych i samolotów bombowych.

5. W ukształtowaniu powierzchni występuje wyraźny podział warunkowany licznymi zatokami oraz zapadliwą Niziną Środkowoszkocką szerokości 30 km oraz nizinami wybrzeża. Mają one szczególnie dogodny znaczenie dla warunków komunikacyjnych w kierunku południowym i wschodnim.

6. Sieć rzeczna jest dość gęsta, a liczne kanały pozwalają ominąć system rzek w rejonach uprzemysłowionych.

Podobne role spełniają jeziora, których skupiska wyróżnia się w rejonie północnej Szkocji oraz zachodniej Anglii. Wykorzystywane są jako lokalne drogi wodne oraz mogą być dogodnym elementem terenu do organizowania rubieży obronnych.

7. Materiałem podłoża wysp brytyjskich są osady polodowcowe jak gliny, piaski i żwiry nie najlepiej w tym klimacie nadające się do przekraczania poza drogami oraz do rozbudowy inżynieryjnej.

Nie lepszy pod względem rozbudowy mają obszary pasa Nizin Środkowych gdzie zalegają grunty kamienisto-wapienne oraz piaszczyste, które w basenie Tamizy przechodzą w piaski i żwiry. Podobny układ grunty obserwuje się w Irlandii.

8. Zalesienie Wielkiej Brytanii jest małe - zaledwie 7% powierzchni. Najpopularniejszym jest dąb, następnie brzoza, sosna, buk, wiąz. W najniższych partiach Anglii poza lasami naturalnymi, występują - sztucznie sadzone, często przy drogach. Daje to złudne wrażenie lesistości kraju, jednak bardzo ogranicza obserwację orientacji i rozpoznania.

9. Klimat Wielkiej Brytanii i Irlandii jest wilgotny, umiarkowany, ciepły z dużymi stanami opadów deszczu, śniegu i gradu. Ponadto jest to rejon częstych mgieł i mżawki; największe opady obserwuje się na zachodzie kraju, gdzie w ciągu roku wynoszą 204 dni z deszczem. Klimat mimo to nie powoduje specjalnego zapotrzebowania na wyposażenie wojsk w ciągu roku.

Rozdział 9. Pirenejski rejon strategiczny. Podrozdziały "Charakterystyka i ocena warunków środowiska geograficznego" oraz "Przygotowanie operacyjne" omówiłem analogicznie jak w poprzednich rejonach strategicznych. Ujęcie to jest jednak mniej szczegółowe ze względu na odległe położenie od centrum Europy, a tym samym i mniejsze zainteresowania działaniami bojowymi wojsk.

Wnioski:

1. Pirenejski rejon strategiczny jest najbardziej wysuniętym na południowy-zachód obszarem Europy. Otoczony od wschodu M.Śródziemnym, od zachodu Atlantykiem, od południa Afryką /przez Cieśninę Gibraltarską/ - stanowi dogodny pomost dowozu i komunikacji dla kontynentu europejskiego. Na półwyspie krzyżują się liczne szlaki komunikacji morskiej i powietrznej Europy z resztą świata.

2. Położenie geograficzne rejonu wzmacnia pozycję NATO na Atlantyku i M.Śródziemnym. Pozwala on kontrolować szlaki komunikacyjne prowadzące przez Cieśninę Gibraltarską, którą nazwaną "bramą świata", tędy przepływa 4 tysiące statków i okrętów rocznie.

3. Półwysep ma kształt zwarty ze słabo rozwiniętą linią brzegową. Od Europy oddzielony jest wysokim pasmem Pirenejów, które izolują go w pewnym sensie, nadając mu cechy specyficzne pod względem strategicznym, fizycznym i klimatycznym.

4. Powierzchnia terytorium półwyspu jest bardzo zróżnicowana, 3/5 zajmują wyżyny i góry średnie, które będą izolować /ograniczać/ ruch wojsk do określonych kierunków. Ważniejsze pasma górskie mają układ równoleżnikowy i są dogodne do rozbudowy rubieży terenowych.

5. Sieć wodną półwyspu tworzą większe i mniejsze rzeki, których źródła znajdują się w części centralnej, natomiast kierunek biegu przeważa na zachód do Atlantyku i częściowo na wschód, do M.Śródziemnego. Przeszkody wodne podobnie jak pasma gór - mają przebieg równoleżnikowy i mogą stanowić bazę do rozbudowy rubieży.

6. Układ przestrzenny pasm górskich i głównych rzek zdecydowanie wpływają na dogodne warunki komunikacyjne w kierunku W-Z, tzn. w stronę wybrzeża Portugalii nad Oceanem Atlantyckim, lub wybrzeża hiszpańskiego nad M.Śródziemnym.

7. Szata roślinna zajmuje niewielką powierzchnię i ma charakter zróżnicowany. Np. w zasięgu klimatu lasów liściastych przeważa dąb, które w obszarach niżej położonych są wiecznie zielone. Wnętrze półwyspu zajmują stepy bezleśne. Natomiast w strefie nadbrzeżnej jest roślinność śródziemnomorska. Ta różnorodność roślinności wpływa na warunki maskowania, obserwacji, rozpoznania i orjentacji.

8. Zróżnicowane grunty półwyspu od piasków, glin, żwiru do skał wapiennych mają decydujący wpływ na przekraczalność i rozbudowę inżynierską terenu.

9. Klimat jest tu zróżnicowany; wyróżnia się właściwie trzy strefy klimatyczne: środkową, północno-zachodnią i południową. Są one dość zróżnicowane, np. temperaturą powietrza i opadami deszczu. Lato jest

tu bardzo ciepło. Natomiast zimą temperatura spada dość znacznie, np., u podnóża Gór Iberyjskich zanotowano -27°C . Podobne różnice występują w opadach od 250-do 750 mm rocznie. W północno-zachodniej części RS jest klimat morski, o małej amplitudzie temperatury ale dużych opadach atmosferycznych. Ogólnie klimat śródziemnomorski charakteryzują upalne lata i łagodne zimy.

10. W przygotowaniu operacyjnym omawianego rejonu obserwuje się rozwój baz morskich i lotniczych. W Hiszpanii jest 40 lotnisk, na których bazuje 824 samoloty i ponad 300 śmigłowców. Spośród wym. liczby lotnisk - 11 stanowią bazy wojskowe. Ponadto silnie rozbudowano obronę przeciwlotniczą kraju.

Portów morskich jest 20, w tym 5 baz własnych i 2 wykorzystywane przez siły amerykańskie. Są to: El Ferrol, Kadyks, Rota /baza amerykańskich atomowych okrętów podwodnych/, Kartagena, Walencja, Gibraltar i Guardamar - na południu od Alicante na M. Śródziemnym.

W Portugalii bazy lotnicze znajdują się w: Porto, Lizbona i Beja. Stany Zjednoczone wykorzystują 2 bazy lotnicze na Azorach; są to Lajes /14 tys. startów rocznie/ na wyspie Terdeira oraz druga na wyspie Santa Maria - przyjmują one ogólnie do 90% przelotów amerykańskich samolotów wojskowych przez Atlantyk.

Portugalskie bazy morskie to: Lizbona, Porto, na Maderze - Funchal i Ponta Delgade oraz bazy na Azorach i na wyspie Sao Miguel. Ponadto obserwuje się tu dążenie sztabów do doprowadzenia własnych sił zbrojnych by organizacyjnie były takie jak w innych państwach członkowskich NATO.

Rozdział 11. Znaczenie wojskogeograficzne północno-zachodniego TD
Stanowi on w całości opracowanie własne i obejmuje:

1. Położenie, skład i znaczenie północno-zachodniego TDW;
2. Warunki klimatyczne;
3. Bazę ekonomiczną i transport;
4. Przygotowanie operacyjne i siły zbrojne.

W podrozdziale 1 omówiłem znaczenie północno-zachodniego TDW, wynikające z położenia geograficznego państw znajdujących się w jego granicach. Głównie skandynawskich oraz ich "przynależność do przeciwnych bloków politycznych i koalicji militarnej. Zwróciłem uwagę, że niewielkie odległości między państwami i ich ośrodkami polityczno-ekonomicznymi umożliwiają skuteczne użycie pocisków bliskiego zasięgu. Ponadto z terytoriów niektórych państw, szczególnie ich baz, a także z otaczających akwenów morskich może zagrażać państwu socjalistycznym niebezpieczeństwo napaści.

Podkreśliłem, że małe odległości umożliwiają ciągłą obserwację wybrzeża przeciwnika i jego baz oraz każdą niemalże wykonywaną czynność przygotowawczą do operacji desantowych itp.

W podrozdziale 2 przedstawiłem specyfikę warunków klimatycznych północno-zachodniego TDW. Podkreśliłem szczególne znaczenie morza i Prądu Zatokowego, wielkiej liczby opadów i wynikających z tego konsekwencji w różnych porach roku. Ponadto pokazałem zależności wynikające z występowania zjawisk polarnych /noc polarna i dzień polarny/.

W podrozdziale 3 pokazałem różnice globalnej produkcji państw /Danii, Norwegii i Irlandii/, w stosunku do innych krajów NATO zachodniego TDW oraz osłowe miejsce Szwecji, której produkcja przemysłowa jest niewiele mniejsza od pozostałych krajów razem wziętych.

Zaakcentowałem znaczenie transportu: morskiego, śródlądowego, rurociągowego, drogowego i kolejowego.

W podrozdziale 4 podkreśliłem iż - charakter i położenie północno-zachodniego TDW w Europie spowodowało, że pod względem operacyjnym przygotowany jest raczej jednostronnie. Przeważa rozbudowa baz morskich, lotniczych i raketowych oraz systemów wykrywania i ostrzegania. Ponadto scharakteryzowałem siły zbrojne omawianych państw ze szczególnym podkreśleniem: wyposażenia, organizacji oraz możliwości mobilizacyjne rezerwy.

Wnioski:

1. Północno-zachodni TDW obejmuje najbardziej wysunięte na północ morza i obszary lądowe Europy. W tym 1/5 powierzchni położona jest poza kołem podbiegunowym, ale nie zamraża; przyczynia się do tego ciepły Prąd Zatokowy. W stosunku do ZTDW zajmuje położenie skrzydłowe.

2. Teatr ten obejmuje swymi granicami państwa należące do przeciwstawnych bloków politycznych i koalicji oraz neutralne. Stąd są niewielkie odległości między nimi, umożliwiające skuteczne użycie pocisków bliskiego zasięgu.

3. Z terytorium państw zachodnich, szczególnie z ich baz lądowych i akwenów morskich może zagrażać niebezpieczeństwo napaści państw socjalistycznych. Małe odległości stwarzają dogodne warunki przeprowadzenia desantów morskich i powietrznych, a także obserwację wybrzeża przeciwnika i jego baz oraz czynności przygotowawcze do operacji desantowych.

4. W państwach skandynawskich występujące liczne bazy morskie i porty wojenne zbudowano w fiordach i posiadają ukrycie dla okrętów podwodnych, które trudno wykryć.

5. Dania i Norwegia posiadają dogodnie warunki kontroli i blokady przejść z Bałtyku na M. Północne i odwrotnie.

6. Szczególną rolę w okresie ewentualnego konfliktu mogą stanowić obszary Norwegii z wyspami, fiordami oraz bezpośrednią granicą z ZSRR. Natomiast jej siły i środki napadu utrudniają wyjście z baz północnych floty radzieckiej na Atlantyk.

7. Tędy dzięki ciepłemu prądowi prowadzą szlaki komunikacji morskiej do niezamierzających portów radzieckich w dalekiej północy.

8. Z lotnisk Norwegii i wyrzutni raketowych istnieją możliwości zaatakowania wszystkich portów i obiektów wojskowych, politycznych i ekonomicznych w północnych obszarach ZSRR.

9. Podobną rolę odgrywa Islandia, która zagradza drogę flocie państw socjalistycznych na Atlantyk, a dla sojuszników jest oparciem w kontroli szlaków morskich i powietrznych między Europą a Ameryką Północną.

10. Warunki klimatyczne są tu specyficzne: duże opady szczególnie w strefie G. Skandynawskich; Prąd Zatokowy, obszary koła podbiegunowego powodują długie i ciągłe występowanie mgły. Ogólnie - wymienione elementy utrudniają: warunki nawigacji, działań lotnictwa, warunki przeciwdesantowe i rozpoznania fotograficznego.

11. Zjawiska dnia i nocy polarnych wpływają ujemnie na psychikę i organizm ludzi, a zorza polarna zakłóca i paraliżuje pracę urządzeń łączności.

12. Terytorium Finlandii - jest trudno dostępne dla wojsk z uwagi na liczne jeziora, bagna i lasy - utrudnia to również obserwację, ogranicza gęstość dróg, co prowadzi do bardzo trudnych warunków prowadzenia działań bojowych przez związki operacyjne.

13. Baza ekonomiczna dla zaspokojenia potrzeb sił zbrojnych jest niewystarczająca i musi być zaopatrywana z zewnątrz, co łączy się ściśle z transportem morskim.

14. Siły zbrojne i obrony terytorialnej państw północno-zach. TDW są wciąż doskonałe i systematycznie technicznie modernizowane. Ostatnio np. w Szwecji wprowadzono na wyposażenie armii uzbrojenie raketowe. Ponadto powołuje się corocznie liczny zestaw osobowy na przeszkolenie podstawowe.

WNIOSKI KOŃCOWE

1. Wyniki przeprowadzonych badań jednoznacznie wskazują na istotną rolę środowiska geograficznego w przygotowaniu i prowadzeniu przyszłych operacji. Wprawdzie nasza doktryna wojenna nie przewiduje planowania i prowadzenia operacji strategicznych na Zachodnim Teatrze

Działań Wojennych, ale należy z całą mocą podkreślić, że znajomość tego teatru nieodłącznie wiąże się z możliwością poznania potencjału wojennego przeciwnika i określenia jego możliwości w zakresie planowania i prowadzenia przyszłych operacji.

2. Opracowanie "Europa Zachodnia" ma duże znaczenie z punktu widzenia określenia rejonu, rubieży i obiektów mających istotną rolę w organizowaniu i prowadzeniu działań bojowych przez państwa NATO. Ułatwia dokonanie wyboru obiektów mających decydujące znaczenie dla tych działań i ich zwalczaniu w ewentualnej przyszłej wojnie.

3. Opracowanie to spełnia dużą rolę w uporządkowaniu terminologii z zakresu geografii wojennej, określenia jej przedmiotu badań, stosowanych metod badawczych oraz metody opracowania wniosków jakie wynikają ze studiowania geografii wojennej dla działań wojsk.

4. Ścisła zależność geografii wojennej z naukami politycznymi, ekonomią, demografią, hydrografią i wieloma innymi dyscyplinami naukowymi, czyni geografię nauką interdyscyplinarną. Wymaga to szerokiego zakresu prowadzonych badań, stosowania różnorodnych metod badań, ale jednocześnie, że wynikające z badań wnioski mają szeroki zakres zastosowania.

5. Przedstawione studium jest pierwszym w piśmiennictwie wojskowym kompleksowym opracowaniem problemów geografii wojennej europejskich państw kapitalistycznych, czyli pierwszym tego rodzaju opracowaniem z geografii wojennej tego obszaru.

6. Ujęcie tematu w przedstawionym dziele polega przede wszystkim na umiejętnym połączeniu problematyki wojskowopolitycznej z wojskowo-geograficzną przy uwzględnieniu aspektów historycznych, zarówno w zakresie rozwoju państwowości na opisywanych obszarach, jak i zarysu historii wojen.

7. Przygotowania obronne własnego kraju, w tym własnych sił zbrojnych wymagają uprzedniego uzyskania szeregu informacji o stronie przeciwnej, między innymi poznania wielu elementów wchodzących w skład: środowiska geograficznego; warunków społeczno-politycznych i ekonomicznych oraz struktur militarnych państw, z terytoriów których może nastąpić zagrożenie kraju. Informacje te są zawarte w prezentowanym dziele.

8. Zaletą niniejszego studium jest szczegółowość przedstawienia treści wojskowo-geograficznej /w tym warunków terenowych pod względem przekraczalności oraz elementów infrastruktury technicznej i militarnej/, a także zwięzłe, wręcz kompendialne podanie wielu innych informacji niezbędnych dla całościowego zrozumienia problemów przedstawio-

nego obszaru. Naszym zdaniem, a podkreślają to również niektórzy opiniodawcy - przedstawione dzieło może zastąpić szereg dotychczas istniejących oddzielnych opracowań w tej dziedzinie. Np. monografie państw i rubieży wodnych, informatory o siłach zbrojnych i potencjale ekonomicznym, vademecum operacyjne i inne.

9. Zgodnie z sugestiami wysuwanyymi przez Zarząd I i II Sztabu Generalnego WP oraz z uwagi na wartość poznawczą materiału oraz potrzebę jego wykorzystania w organizacjach i instytucjach zajmujących się studiami operacyjnymi, praca znajduje zastosowanie w sztabach różnego szczebla, dowództwach i szefostwach RWIS oraz akademiach i uczelniach wojskowych.

10. O praktycznej przydatności opracowania świadczą nie tylko pozytywne opinie I Zarządu Sztabu Generalnego WP, Głównego Zarządu Politycznego WP oraz Ministerstwa Spraw Zagranicznych, ale również pozytywne opinie uczestników wielu ćwiczeń prowadzonych w naszej uczelni oraz ćwiczeń organizowanych przez Sztab Generalny WP i niektóre rodzaje wojsk.

Załącznik

Ocena studium "EUROPA ZACHODNIA"

1. Sztab Generalny WP - Zarząd I, dnia 14.10.1987 r. do Z-cy Szefa IBSO ASG WP przysłał pismo następującej treści: "W odpowiedzi na pismo nr ... dotyczące opracowania studyjnego "Europa Zachodnia - Studium wojskogeograficznej" uprzejmie informuje Ob. Pułkownika, że w powyższym opracowaniu znalazły odzwierciedlenie wszystkie problemy sugerowane przez Zarząd I Sztabu Generalnego WP w piśmie nr wych. 1800/I z 1986.12.22".

Z uwagi na wartość poznawczą materiału oraz potrzebę jego wykorzystania zgodnie z "Instrukcją o organizacji i prowadzeniu w SZ PRL studiów operacyjnych TDW ... widzi się celowość rozesłania w wym. wydawnictwa do wszystkich IC MON prowadzących działalność studyjną, Sztabów OW, RSZ, dowództw i szefostw RW i S, a także uczelni i akademii wojskowych". Podpisał Szef Zarządu I.

2. Sztab Generalny WP - Zarząd I, zwrócił się 1987.12.09 do Z-cy K-ta ASG do Spraw Naukowych z pismem następującej treści: "Uprzejmie informuję Ob. Generała, że Zarząd I Sztabu Generalnego WP zamierza wystąpić o włączenie do planu wydawniczego wojskowych wydawnictw fachowych na 1988 r. opracowanego przez ASG WP materiału na temat "Europa Zachodnia - Studium wojskogeograficzne." Z uwagi na to proszę o spowodowanie przesłania do Sztabu Generalnego WP wyżej wym. materiału ...". Podpisał Zastępca Szefa Zarządu.

3. Główny Zarząd Polityczny WP - Zarząd Propagandy Specjalnej wystąpił z prośbą ... "o przesłanie dwóch egzemplarzy "Europa Zachodnia" - Studium wojskogeograficzne", z motywacją iż materiał zawarty w wyżej wym. pracy jest bardzo przydatny do szkolenia wojsk i służb. Ponadto rozważa się możliwość powielenia jako oddzielnego wydawnictwa".

4. Ministerstwo Spraw Zagranicznych PRL - Departament Spraw Obronnych. Do Dyrektora Biblioteki Naukowej ASG WP 1988.02.10 wysłano pismo następującej treści: "W nawiązaniu do pisma ASG WP nr ... w sprawie wydawnictwa Europa Zachodnia Uprzejmie proszę Tow. Pułkownika o przekazanie jednego egzemplarza dla potrzeb służbowych MSZ. W przypadku zgody ... wypożyczony do tej pory egz. nr 63 przyjęlibyśmy na naszą ewidencję. W uzasadnieniu prośby pragnę zaznaczyć dużą przydatność wydawnictwa dla naszych celów." Podpisał Dyrektor Departamentu Spraw Obronnych.

Opracował

ASG WP nr 603/VV

plk dr Ryszard SOBIERAJSKI

